

Fremmedspråk i videregående opplæring 2010-2011: Flere elever velger nivå II og III

Nasjonalt senter for fremmedspråk i opplæringen – Notat 4/2011 (6.5.2011)¹

v/ Gerard Doetjes

Innledning

I dette notatet ser vi på elevenes valg av språkfag i videregående opplæring. Notatet omfatter både fellesfag og programfag, og er basert på tall fra Utdanningsdirektoratet. Vi viser i denne forbindelse til analysen utarbeidet av direktoratets avdeling for statistikk [LAST NED](#).²

Vårt notat omfatter tall for engelsk og fremmedspråk og går bl.a. nærmere inn på situasjonen for de enkelte språkene, nedgangen for nivå I og økningen for nivå II og III samt på regionale forskjeller i valg av språkfag. Vi viser også til analysene av fagvalg i ungdomsskolen i 2010-11 [LAST NED](#)³ og valg av språkfag på universiteter og høyskoler i 2009-10 [LAST NED](#).⁴

Engelsk fellesfag

Engelsk er et obligatorisk fag for alle elever i videregående opplæring. Elevene som har valgt et studieforbereende utdanningsprogram, har faget over ett år (Vg1), mens elevene i de yrkesfaglige utdanningsprogrammene har obligatorisk engelsk over to år (Vg1 og Vg2). Læreplanen og timetallet er lik for begge gruppene, men timene er fordelt annerledes. I alt ca. 64 600 elever er i inneværende skoleår registrert med engelsk på Vg1 (se tabell 1). Disse er omtrent jevnt fordelt på fagkodene for engelsk studieforbereende og yrkesfaglige utdanningsprogram (hhv. om lag 33 400 og 31 100 elever). I tillegg kommer 22 elever som følger læreplan i engelsk for døve og sterkt tunghørte.

Når det gjelder engelsk er det ingen store forskyvninger fra skoleåret 2008-09 til 2009-10; også i fjor var det omtrent like mange elever registrert på engelsk studieforbereende. På

¹ Innholdet i dette notatet kan brukes fritt, men det skal alltid henvises til kilden (Nasjonalt senter for fremmedspråk i opplæringen – Notat 4/2011). For mer informasjon ta kontakt med seksjonsleder for FoU, dokumentasjon og analyse, Gerard Doetjes (tlf. 69 21 58 36).

² http://www.udir.no/upload/Statistikk/Elevers_fagvalg_vgo_2010_2011.pdf

³ <http://www.fremmedspraksenteret.no/index.php?ID=13790>

⁴ <http://www.fremmedspraksenteret.no/index.php?ID=13790>

grunn av økende elevtall er det i år ca. 1500 flere elever med Vg1-engelsk på yrkesfaglige utdanningsprogram.

Tabell 1. Antall elever på de ulike læreplanene i engelsk, Vg1 – fellesfag.

Engelsk	Elevtall 2009-2010	Elevtall 2010-2011
studieforberedende	33 202	33 441
yrkesfaglig	29 448	31 146
døve og sterkt tunghørte	19	22

Engelsk programfag

Elevene i de studieforberedende utdanningsprogrammene som ønsker å fortsette med engelsk også etter at fellesfaget er avsluttet på Vg1, har på de fleste skolene mulighet til å velge det ettårige programfaget Internasjonal engelsk. Faget ligger under Programområde for språk, samfunnsfag og økonomi innen Utdanningsprogram for studiespesialisering, men er også tilgjengelig for elevene som har valgt Programområde for realfag eller ett av de andre studieforberedende utdanningsprogrammene. Faget velges likevel overveiende av elever som har valgt Programområde for språk, samfunnsfag og økonomi. I inneværende skoleår er det i alt ca. 10 300 elever registrert på Internasjonal engelsk (se tabell 2). Hovedparten av disse elevene er Vg2-elever (ca. 8200). I tillegg kommer ca. 2000 elever på Vg3 og en liten gruppe Vg1-elever. Internasjonal engelsk trekker like mange elever som i fjor.

Tabell 2. Antall elever som velger programfag engelsk på Vg2 og Vg3 – programfag.

Fag	Elevtall 2009-2010		Elevtall 2010-2011	
	Vg2	Vg3	Vg2	Vg3
Internasjonal engelsk ⁵	8245	1951	8258	2033
Engelskspråklig litt/kult ⁶		1919		2125
Samfunnsfaglig engelsk ⁶		4497		4470

Det er to forskjellige programfag som bygger på Internasjonal engelsk: Samfunnsfaglig engelsk og Engelskspråklig litteratur og kultur. De fleste skolene med studiespesialiserende utdanningsprogram tilbyr minst ett av disse programfagene, ikke sjeldent begge. 2100 elever som får opplæring i Engelskspråklig litteratur og kultur og ca. 4500 som får opplæring i Samfunnsfaglig engelsk (). Disse elevene befinner seg hovedsakelig på Vg3. Dette betyr at hovedparten av elevene med Internasjonal engelsk på Vg2 har bestemt seg for å fortsette med eng-

⁵ Tallene for Vg2 inkluderer også noen elever som befinner seg på Vg1.

⁶ Tallene for Vg3 inkluderer også noen elever som befinner seg på Vg1/Vg2.

elsk på Vg3 – ca. 6600 av ca. 8200 eller om lag 4 av 5 elever. Engelskspråklig litteratur og kultur har hatt en oppgang fra i fjor til i år, mens tallene for Samfunnsfaglig engelsk er stabile.

Fremmedspråk fellesfag

Alle elever i studieforberevende utdanningsprogram har fremmedspråk som fellesfag. Antall år med obligatorisk fremmedspråk er avhengig av elevens valg av språkfag på ungdomsskolen. Elever som hadde fremmedspråk på nivå I fra 8. til 10. trinn, har fremmedspråk som fellesfag på Vg1 og Vg2. Disse elevene kan – innenfor skolens fagtilbud – fortsette med samme språk på nivå II eller bytte til et nytt språk på nivå I. Elever som valgte engelsk, norsk eller samisk fordypning i stedet for fremmedspråk i ungdomsskolen, har fremmedspråk over tre år (og mister på grunn av dette ett programfag på Vg3). Disse elevene avslutter nivå II på Vg3.

Tabell 3. Fremmedspråk i videregående opplæring, fellesfag nivå I og II (absolutte tall og %).

Fag	Elevtall 2009-2010		Elevtall 2010-2011	
Fransk	12389	21%	11418	19%
Spansk	24029	41%	25807	44%
Tysk	20943	36%	21506	36%
Øvrige språk	544	1%	586	1%
I alt⁷	57905	100%	59317	100%

I inneværende skoleår er det i alt ca. 59 300 elever med fremmedspråk som fellesfag. Av disse er det 25 800 (ca. 44%) som har spansk, noe som er en økning på ca. 1800 elever sammenliknet med i fjor (se tabell 3). Ca. 21500 elever (ca. 36%) har valgt tysk, ca. 600 flere enn i forrige skoleår. Ca. 11400 elever får opplæring i fransk (ca. 19%), og dette er noe lavere enn tallene for i fjor. Spansk har med andre ord tydelig etablert seg som det største fremmedspråket, både i ungdomsskolen (jf. analysen av tallene for ungdomsskolen) og i videregående opplæring. De tre store språkene ser ut til å ha fordelt ”markedet” mellom seg både når det gjelder ungdomsskolen og videregående opplæring; tidligere var det ganske store forskyvninger fra år til år, men situasjonen ser ut til å ha stabilisert seg i de siste tre-fire årene.

En rekke skoler tilbyr andre fremmedspråk enn fransk, spansk og tysk som fellesfag. Italiensk er det desidert største språket blant disse “små” fremmedspråkene. Litt over 300 elever har italiensk som fellesfag, en betydelig økning sammenliknet med i fjor. I tillegg kommer språk som finsk (ca. 15 elever), japansk (ca. 30 elever), mandarin/kinesisk (ca. 100 elever), nordsamisk (ca. 120 elever), russisk (ca. 100 elever) og tegnspråk (ca. 20 elever). Utover disse språk-

⁷ Tallene under “I alt” inkluderer også andre fremmedspråk enn fransk, spansk og tysk.

kene er det registrert noen elever på en rekke andre språk. Dette er hovedsakelig elever som tar fremmedspråk fellesfag som privatist og som altså ikke følger vanlig undervisning i faget.⁸

Nivå I og nivå II

Hvis vi ser nærmere på elevenes valg av fremmedspråk på Vg1 og skiller mellom nivå I og nivå II, kan vi slå fast at mange flere elever enn tidligere fortsetter med det språket de hadde i ungdomsskolen. Endringen gjelder i særlig grad for spansk, hvor andelen elever på nivå II har økt fra ca. 22% i 2008-09 til ca. 67% i 2010-11. Men endringene er også tydelige når det gjelder fransk og tysk, som tidligere hadde en ganske jevn fordeling mellom nivå I og II og som nå har fått betydelig større grupper på nivå II.

Til dette finnes det en rekke forklaringer:

- Elever har ikke lenger lov til å begynne om igjen på nivå I i det samme språket som de hadde på ungdomsskolen. Denne ordningen ble avskaffet ved opptak til videregående opplæring i 2009-10, og regelendringen har tilsynelatende hatt en betydelig effekt på elevenes valg av nivå.
- Signalene vi får, tyder på at flere skoler har redusert sitt nivå I-tilbud til ett istedenfor to eller tre fremmedspråk. Dette fører til at flere elever må fortsette på nivå II.
- Fra 2005-2006 økte spanskullene i ungdomsskole ganske betraktelig. Disse relativt store kullene har nå kommet inn i videregående opplæring, og de elevene som fortsetter med spansk får språket på nivå II.

Programfag fremmedspråk

Elevene innenfor de studiespesialiserende programområdene skal velge to programfag fra eget programområde og ett valgfritt programfag når de kommer til Vg2. Også på Vg3 skal elevene velge tre programfag, med unntak av de elevene som ikke hadde fremmedspråk i ungdomsskolen; disse mister sitt valgfrie programfag. Skolene har mulighet til å tilby fremmedspråk som programfag på nivå I og II på Vg2/Vg3 og nivå III på Vg3. Nivå III bygger på nivå I i ungdomsskolen og nivå II i fellesfagdelen på Vg1 og Vg2. I praksis er tilbudet ofte begrenset og igangsetting av faget/fagene er de fleste stedene avhengig av påmeldingstallene.

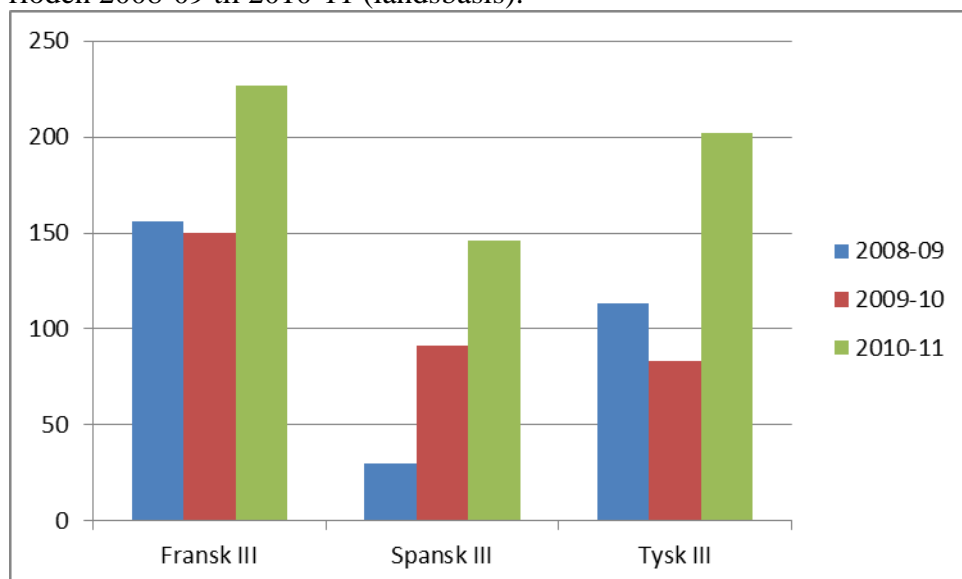
Som vi har sett ovenfor er det relativt mange elever som velger programfaget Internasjonal engelsk på Vg2 (eller Vg3) og ett av programfagene Samfunnsfaglig engelsk og Engelsk-

⁸ Privatistordningen for fremmedspråk er beskrevet i rundskriv Udir-8-2009 samt på Utdanningsdirektoratets nettside: http://www.udir.no/Brev/_eksamen/Eksamen-i-fremmedsprak-privatistordningen/.

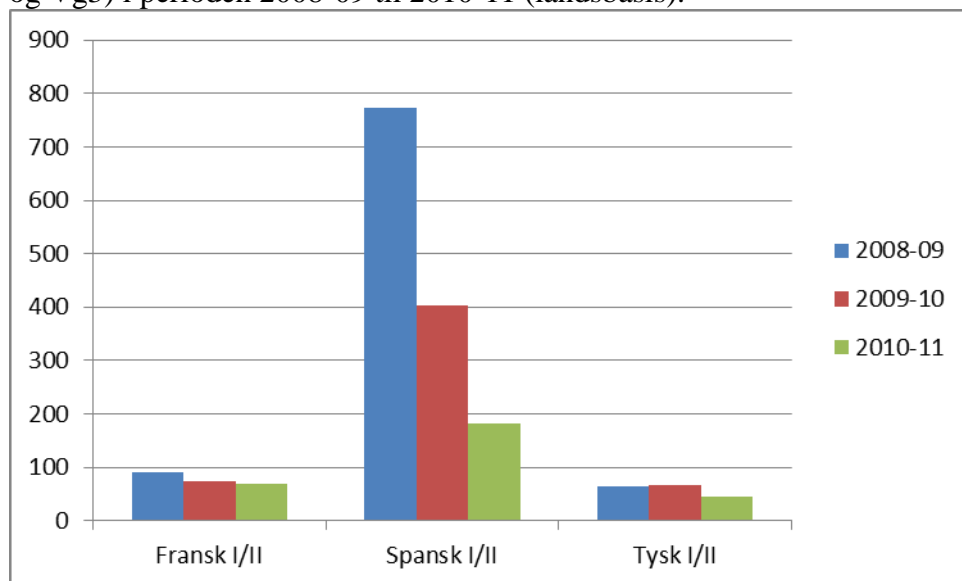
språklig litteratur og kultur på Vg3, sammenlagt nesten 16000. Antall elever som har fremmedspråk som programfag er mye lavere, litt over 1000. I fjor var dette tallet også litt over 1000. Spansk er det største programfaget, fulgt av fransk og tysk. I år ser vi en sterk økning på nivå III, som trekker ca. 75% flere elever enn i fjor (se figur 1). Samtidig er det færre som velger fremmedspråk som programfag på nivå I og II, det vil si at det er færre som får opplæring i et nybegynnerspråk på Vg2 og Vg3 (se figur 2). Økningen for nivå III gjelder for både fransk (227 elever mot 150 i fjor), spansk (146 elever mot 91 i fjor) og tysk (202 elever mot 83 i fjor). Mulige forklaringer for denne (påfallende) stigningen er innføring av tilleggspoeng for valg av programfag ved opptak til høyere utdanning (1,0 poeng for nivå III), økt rekrutteringsgrunnlag grunnet større grupper på nivå II og en sterk satsing på rekruttering til programfag innen fremmedspråk på nasjonalt (jf. Fremmedspråksenterets Tiltaksplan for programfag innen fremmedspråk) og regionalt plan. Bl.a. Møre og Romsdal, Rogaland, Vest-Agder og Østfold fylkeskommune har vedtatt å utvide sine nivå III-tilbud.

Nedgangen i programfag fremmedspråk nivå I og II stammer hovedsakelig fra en sterk reduksjon i antall elever som velger spansk som nybegynnerspråk på Vg2/3, jf. figur 2. Denne nedgangen kan være et uttrykk for at spansk var svært i vinden en tid – så mye at mange elever som ikke hadde fått mulighet til å velge spansk på ungdomsskolen, ville benytte anledningen til å starte med faget da de begynte på vgs. Etter hvert har så godt som alle elever i ungdomsskolen fått mulighet til å velge spansk, og tilstrømmingen til spansk som et fremmedspråk nummer 2 har dermed sunket.

Figur 1. Utvikling av antall elever med fremmedspråk som programfag (nivå III, Vg3) i perioden 2008-09 til 2010-11 (landsbasis).



Figur 2. Utvikling av antall elever med fremmedspråk som programfag (nivå I og nivå II, Vg2 og Vg3) i perioden 2008-09 til 2010-11 (landsbasis).



I tillegg til fransk, spansk og tysk tilbyr enkelte skoler andre språk som italiensk, japansk, mandarin/kinesisk, nordsamisk og russisk. En del av elevene som er registrert på fremmedspråk som programfag, er oppmeldt som privatister. Hovedtyngden når det gjelder privatister ligger i Oslo, og her finner vi en lang rekke språk som arabisk, kurdisk og tamil. Elevene som går opp som privatister i disse språkene har ofte morsmålskompetanse.

Andre språkfag: Antikkens språk og kultur, Reiseliv og språk, Kommunikasjon og kultur

Programfagene Antikkens kultur og Latin 1 og 2 trekker i alt ca. 150 elever, hvorav ca. halvparten følger undervisning i Latin 1. Dette er en sterk økning sammenliknet med i fjor. Gresk undervises p.t. ikke i videregående opplæring. Fagene Reiseliv og språk 1 og 2 har til sammen i overkant av 800 elever, som er en liten økning fra 2009-10. Kommunikasjon og kultur 1, 2 og 3 ble valgt av i alt ca. 2500 elever, også dette litt flere enn i fjor.

Tiltaksplan for programfag innen fremmedspråk

Som ledd i oppfølgingen av St.meld. nr. 23 (2007-2008) Språk bygger broer⁹, hvor Regjeringen understreker behovet for gode fremmedspråkkunnskaper i flere språk, har Fremmedspråksenteret utarbeidet en tiltaksplan for programfag innen fremmedspråk. Målet med planen, som består av 18 forskjellige tiltak, er å øke antall elever som velger fremmedspråk som programfag. Planen kan lastes ned [HER](#).¹⁰

⁹ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/dok/regpubl/stmeld/2007-2008/stmeld-nr-23-2007-2008-.html>

¹⁰ <http://fremmedspraksenteret.no/index.php?ID=16345>